

KIRJALLISUUS

Köyhyyden, syrjäytymisen ja epätasa-arvoisuuden monimuotoisuus Australiassa

Fincher, Ruth ja Saunders, Peter (toim.): Creating Unequal Futures? Rethinking Poverty, Inequality and Disadvantage. Allen & Unwin: Sydney 2001, 251 s.

Australian köyhyyskirjallisuuden klassikossa *People in Poverty: A Melbourne Survey* Ronald Henderson kollegoineen arvioi 1960-luvun lopun tietoihin perustuen, että kansainvälisessä vertailussa ainoastaan Pohjoismaiden ja Uuden-Seelannin köyhyysluvut ovat Australian lukuja pienempiä. 1970-luvulta lähtien Australian asema köyhyyden ja epätasa-arvoisuuden kansainvälisellä kartalla on kuitenkin huomattavasti heikentynyt. Ruth Fincherin ja Peter Saundersin toimittamassa teoksessa kuvataan Australian tämän hetken köyhyyden, huono-osaisuuden ja epätasa-arvoisuuksien monimuotoisuutta ja tulevaisuuden suuntaviivoja. Teoksessa käsitellään köyhyyden ja epätasa-arvoisuuden tulkintoja sekä köyhyyskirjallisuudessa että uutismediassa, lapsiköyhyyttä, Australian alkuperäisväestön huono-osaisuutta, huono-osaisuuden alueellisia tekijöitä sekä työmarkkinoiden ja köyhyyden välisiä yhteyksiä.

Ensimmäisessä artikkelissa Peter Whiteford tarkastelee köyhyyden ja syr-

jäytymisen erilaisia tulkintoja ja mittaamistapoja sekä pyrkii paikantamaan Australian tilannetta kansainvälisessä vertailussa. Näkökulmaltaan artikkeli on kirjan luvuista selkeästi laaja-alaisin ja toimii köyhyyden ja syrjäytymisen käsitteiden ja mittaamisen osalta tietynlaisena johdantolukuna. Kansainvälisiä vertailuja tehdessään Whiteford kuitenkin vain referoi aiempia tutkimustuloksia. Sinänsä tämä tarkastelu on tehty tyylikkäästi. Ongelma on siinä, että vertailujen tekeminen jää hyvin pintapuoliseksi ja lisäksi tulokset ovat peräisin pääosin 1980-luvulta tai 1990-luvun alusta. Siitäkin huolimatta, että kirja käsittelee Australian tilannetta, hieman hämmästyttää, ettei kirjassa ole tämän vankeempaa Australian kansainvälisen aseman vertailua.

Toisessa artikkelissa Peter Putnis tutkii uutismedian tapaa kuvata köyhyyttä ja huono-osaisuutta. Artikkelin tarjoaa monta kiintoisaa ja pohtimisen arvoista seikkaa. Eräs keskeinen havainto liittyy median tapaan tarkastella ja kehystää köyhyyttä käsitteleviä uutisia. Mediasa korostuu ennen kaikkea köyhyyden uutisarvo. Tällöin keskeiseksi tulee se, että köyhyydellä on kasvat, lehtiartikkelit saattavat kuvata esimerkiksi yhden perheen toimeentulo kamppailua tai kodittoman elämää. Tuloksena on lopulta se, että tulkinnat siitä, mitä köyhyys on ja mihin väestöryhmiin köyhyys erityisesti paikantuu poikkeavat huomattavasti siitä, mitä akateemiset tutkimukset ovat osoittaneet. Tällä on luonnollisesti vaikutusta kansalaisten mielipiteiden muodostukseen ja poliittiseen päätöksentekoon.

Kirjan kolmannessa artikkelissa Peter Travers tarkastelee lapsiperheiden köyhyyttä. Kansainvälisessä vertailussa Australia ei menesty kovinkaan mairittelevasti lapsiköyhyyslukujen valossa. Kiintoisaa on se, että Australian kohdalla tätä ei selitä lapsiperheille suunnatun sosiaaliturvan taso, vaan ennen kaikkea huono-osaisten perheiden heikko työmarkkinatilanne. Artikkelissaan Travers tarkasteleekin lapsiperheiden työmarkkinatilanteen kehitystä 1970-luvulta lähtien ja osoittaa, kuinka keskeinen seikka työllisyys on sekä lasten vanhemmille että ennen kaikkea nuorille, jotka ovat siirtymässä työelämään. Artikkelissa kiinnitetään huomiota niihin tekijöihin, jotka saattavat altistaa huono-osaisuuden periytymiselle ja miten näihin tekijöihin voidaan puuttua. Australian tapauksessa lapsiperheiden köyhyys ei johdu siitä, että etuudet olisivat riittämättömät, vaan kyse on monimutkaisemmista asioista, jotka liittyvät lapsiperheiden työllisyyteen, lasten koulutusmahdollisuuksiin perheen varallisuudesta riippumatta ja nuorten työllistymismahdollisuuksiin. Tämä asettaa vaatimuksia myös poliittiselle päätöksenteolle: pelkkä etuuksien nosto on periaatteessa helppo ratkaisu, mutta itse syrjäytymisen prosesseihin ja köyhyyden mahdolliseen ylisukupolvisuuteen tällä ei välttämättä ole merkittävää vaikutusta. Näiden tilanteiden parantamiseksi tarvitaan myös koulutus- ja työmarkkinapoliittisia ratkaisuja.

Kirjan neljännessä artikkelissa Boyd Hunter tarkastelee Australian alkuperäisväestön huono-osaisuutta. Hän aloittaa artikkelinsa toteamalla, että Australian alkuperäisväestö on maan huono-osaisin ja köyhin väestöryhmä. Tästä ei ole epäilystäkään: kenties parhaiten tilannetta kuvastaa elinajan odote, joka alkuperäisväestöllä on noin 20 vuotta muuta väestöä alhaisempi. Artikkelissaan Hunter kiinnittää huomiota ennen kaikkea alkuperäisväestön köyhyyden ja huono-osaisuuden erityisluonteeseen. Hänen mukaansa perinteiset köyhyystutkimuksissa käytettävät standardimetodit ovat riittämättömiä kuvaamaan alkuperäisväestön köyhyyden ja huono-osaisuuden moniulotteisuutta. Luon-

teenomaista tälle väestöryhmälle on vähäinen varallisuuden periytyminen ja varallisuuden, kuten asunnon, omistus sekä heikko vakuutusturva, huono työmarkkinatilanne, vähäinen koulutus ja korkea rikollisuus.

Hunter tutkii alkuperäisväestön huono-osaisuutta moniulotteisesti tarkastellen terveyttä, asumista, rikollisuutta, maanomistusta sekä maa-omikeuksia. Tulokset tukevat Hunterin väitettä, että tulotaso ei kerro koko kuvaa alkuperäisväestön köyhyydestä ja huono-osaisuudesta, sillä tarkastellut hyvinvoinnin osatekijät ovat vain harvassa tapauksessa yhteydessä tulotasoon. Huono-osaisuuden moniulotteisuudella ja historiallisuudella on keskeinen merkitys myös poliittisessa päätöksenteossa. Artikkelin lopussa keskustellaan siitä, että helppo tai yksinkertainen resepti ei ole olemassa. Yleinen sanoma on se, että perinteiset hyvinvointivaltiolliset toimenpiteet, kuten tulonsiirrot, eivät pysty parantamaan alkuperäisväestön tilannetta. Heidän kohdalla kyse on laajemmista kulttuurisista ja historiallisista seikoista, jotka parantuakseen vaativat suuria muutoksia sekä kansalaisyhteiskunnan toteutumisessa että alkuperäisväestön ja muun väestön arvomaailmassa.

Australia on valtavan kokoinen maa, jossa etäisyydet ovat usein käsittämättömiä. Ruth Fincher ja Maryann Wulff tarkastelevat artikkelissaan köyhyyden ja huono-osaisuuden alueellisia kytkentöjä sekä muuttoliikettä. Heidän tarkastelunsa kohteena on kaksi toisistaan poikkeavaa kaupunkia: toinen on Queenslandissa sijaitseva Cairns, joka elää ennen kaikkea turismilla ja jonka väkiluku on kaksinkertaistunut 1980-luvun alusta lähtien. Toinen on Victoriassa sijaitseva pikkukaupunki ”Kelsey”, jossa työmahdollisuuksia ei juuri ole ja jonka väkiluku on alle tuhat. Molempien kaupunkien kohdalla kiinnostaa se, mitkä tekijät, vaikuttavat sisään- ja ulosmuuttoon sekä millaiset näiden tekijöiden yhteydet köyhyyteen ja huono-osaisuuteen ovat. Tästä näkökulmasta keskeisimmät tekijät ovat ennen kaikkea asunto- ja työmarkkinat sekä erilaiset palvelut, kuten koulut, sairaalat ja lasten päivähoidot.

Molemmissa kaupungeissa on omat ongelmansa. Cairnsissa asuntojen tarjonta ei ole vastannut väkiluvun kasvun tuomaan kysyntään, myöskään työpaikkoja ei ole tarpeeksi. Kilpailu työpaikoista on taas johtanut palkkatason alhaisuuteen ja työolosuhteiden heikentymiseen. Kelseyn ongelmat muistuttavat pitkälti suomalaisen syrjäkylän ongelmia: palvelut häviävät, kaupat sulkevat ovensa ja yksinäinen mummo kävelee kylänraitilla. Poismuutto on laskenut Kelseyn asuntojen hintoja huomattavasti. Tämä on johtanut siihen, että 1980-luvulta lähtien kaupunkiin muuttajat ovat yhä useammin pienituloisia sosiaaliturvasta riippuvaisia kotitalouksia, jotka ovat muuttaneet pois suurkaupungeista halvempien asuntojen hintojen vuoksi. Artikkelin nostaa esiin monia kiintoisia teemoja, jotka liittyvät toisaalta siihen, minkälaisia seurauksia muuttoliikkeellä on kaupunkien sosiaaliseen rakenteeseen ja toisaalta siihen, millä tavoin muuttaminen uuteen ympäristöön saattaa vaikuttaa yksittäisten kotitalouksien hyvinvointiin. Artikkelissa on myös onnistuttu yhdistämään ansiokkaasti kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote.

Kirjan viimeisessä artikkelissa Ian Watson ja John Buchanan tarkastelevat Australian työmarkkinoita ja työmarkkinoilla vallitsevaa epätasa-arvoisuutta. Australiassa enemmän tai vähemmän vallitsevana näkemyksenä on ollut, että työttömyyttä voidaan alentaa ainoastaan matalapalkkaisia työpaikkoja lisäämällä ja kasvattamalla työmarkkinoilla valitsevia tuloeroja. Työmarkkinoilla syntyvä köyhyys saa kasvaa. Artikkelin perussanoma on päinvastainen: "Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa kehitettyjen ideoiden kierrätys on osa köyhyysongelmaa, ei osa köyhyysongelman ratkaisua". Watson ja Buchanan tarkastelevat artikkelissaan työllisyyden, palkkaerojen ja matalapalkkaisten työpaikkojen kehitystä sekä keskustelevat working poor -ilmiöstä ja sen metodologisista kysymyksistä. Artikkelin analyysit perustuvat laajoihin väestöä edustaviin aineistoihin. Se tarjoaa monipuolisen ja vakuuttavan kuvan matalapalkkakysymyksistä. Keskeinen argu-

mentti on lisäksi se, että matalapalkkaisista työpaikoista keskusteltaessa kyse ei ole pelkästään tuloista, sillä matalapalkkaongelmat liittyvät laajemmin elämänlaatuun ja työelämään liittyviin kysymyksiin. Poliittisessa päätöksenteossa ei saisi rajoittaa ainoastaan työllisyyteen ja työssä oleville köyhille suunnattuihin tulonsiirtoihin, vaan huomiota olisi kiinnitettävä myös niihin olosuhteisiin, joissa pienet tulot ansaitaan.

Kirja keskittyy puhtaasti Australiaan ja korostaa köyhyiden ja huono-osaisuuden kansallisia ilmenemismuotoja. Tästä huolimatta monet käsiteltävät seikat ovat melko universaaleja kaikissa länsimaissa ja kaikkien länsimaisten köyhyydestä puhuttaessa. Lisäksi kirja tarjoaa avauksia, joita olisi paikallaan tutkia myös suomalaisessa kontekstissa. Erityinen ansio kirjalla on siinä, että jokaisessa luvussa keskustellaan poikkeuksellisen runsaasti siitä, mitä köyhyydelle ja huono-osaisuudelle tulisi tai voisi tehdä. Artikkeleissa tuodaan rohkeasti esiin erilaisia strategioita niin julkiselle, yksityiselle kuin kolmannelle sektorille. Lisäksi kirjan toimittajat ottavat johdantoluvussa kantaa vallitsevaa poliittista ilmapiiriä vastaan: neoliberaalistien käsitysten vastaisesti julkiset investoinnit kansalaisten taloudellisen toimeentulon tukemiseksi ovat kannatettavia, globalisaatiosta huolimatta julkisella vallalla on edelleen mahdollisuus edesauttaa kansalaisten taloudellista ja sosiaalista menestystä ja tietysti lopuksi, tutkimustiedolla on huomattava merkitys taistelussa köyhyyttä vastaan.

Mikko Niemelä

